

Nemzetbiztonsági képzés a civil szférában

Dr. habil. Kis-Benedek József

Előadásom elején pontosítani kívánom, hogy kizárólag a magyar felsőfokú képzésről kívánok szólni, de a fogalmak definiálása szempontjából az is lényeges kérdés, hogy biztonsági, vagy nemzetbiztonsági területről beszélünk. Biztonsági képzés polgári területen középfokon talán elmondható, hogy a túlképzés szintjén tart, ugyanakkor a felsőoktatásban ez nem mondható el. A biztonságpolitika egyre nagyobb szerepet kapott az utóbbi években, ehhez kapcsolódva a nemzetbiztonság kifejezés is felértékelődött. Mindenképpen fontos különbséget tenni a nemzeti biztonság és a nemzetbiztonság között, utóbbi alárendelt fogalom, ami nyilvánvalóan tükröződik az oktatási rendszerben, ezen belül a tematikákban is.

Az állami szintű nemzetbiztonsági képzés közszolgálati feladat, így természetes, hogy a helye a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen van. Erről az eddigi előadásokban hallhattunk. Az persze vitatható kérdés, hogy ennek milyen formában kell megvalósulnia, azaz az NKE zárt képzést folytasson a nemzetbiztonsági szolgálatok részére, amelyek költségvetésük terhére nappali, vagy levelező képzésben az esetek zömében diplomaszerezési céllal küldenek hallgatókat, vagy legyen nyílt képzés, ahová a felvételi feltételek teljesülése esetén a továbbtanulásra alkalmas személyek felvételt nyerhetnének, majd alkalmasságuk esetén lehetőségük lenne szolgálatokhoz bekerülni. Ebben a kérdésben a magyar nemzetbiztonsági szolgálatok sem egységesek, hiszen ismert, hogy az Információs Hivatal polgári területről toboroz felsőfokú végzettséggel és idegen nyelvtudással rendelkező személyeket, akiknek „csak” a szakmai képzéséről kell gondoskodnia, ami maximum egy éven belül megvalósítható. Ez a megoldás a konspiráció szempontjából is sokkal szerencsésebb, nem beszélve ennek anyagi vonzatáról.

A másik két polgári és egy katonai szolgálat a zárt képzést választja, ami véleményem szerint nem a legszerencsésebb megoldás, mert külön kell még gondoskodni a szakirányú képzésről, illetve a nyelvképzésről, ami jelenleg a nemzetbiztonsági szolgálatokon igen alacsony szintű, középfokú kimeneti követelményt ír elő. A nemzetbiztonsági szolgálatok nem felsőoktatási intézmények és nem rendeltetészerű feladatuk, hogy diplomához juttassák beosztottaikat. Kérdés, mi a helyes és hatékony eljárás, olyan embereket hozni a biztonsági szolgálatokhoz, akik saját erőből képesek egy

felsőfokú végzettséget és nyelvtudást megszerezni, vagy olyanokat, akiket hivatalból kell beiskoláztatni.

A nemzetbiztonsági képzés civil területen való megvalósítását ilyen szempontok alapján is elemezni kell. Ma a hallgatók számára igen fontos kérdés a megszerzett tudás birtokában az elhelyezkedési lehetőség. Ezen a szakterületen ez a kérdés nem egyszerű, mert az elhelyezkedés elég szűk területen lehetséges és számos feltételtől függ. Alapvetően ez az oka annak, hogy a polgári felsőoktatásban (az NKE kivételével, ami nyugodtan minősíthető vegyesnek) igen korlátozott számban beszélhetünk nemzetbiztonsági képzésről.

Az elmondottak alapján a gondolkodás a polgári felsőoktatási intézményeknél a nemzetbiztonsági témakörben nem igazán indult el, hiszen nincs rá igény, legalábbis a szolgálatok részéről. Ahol nyomokban fellelhető, az a nemzetközi kapcsolatokhoz köthető specializáció, illetve találkozhatunk választható tantárgyakkal, például a Budapesti Corvinus Egyetemen a politika tudományok tantárgyhoz kapcsolódó titkosszolgálatok a XX. és a XXI. században tantárgynál, illetve a mesterképzésben a szakdiplomáciák keretében megjelenik a titkosszolgálatok szerepe. A nemzetbiztonsághoz kapcsolható, de azért céljában és tematikájában eltérő képzést nyújtanak az üzleti hírszerzés (Business intelligence) területén megvalósuló képzések, amelyek iránt külföldön már régóta van komolyabb érdeklődés, sőt szakként is oktatják.

Ezen a területen az érdeklődés is nagyobb, főként a multinacionális cégek esetében. Erre hazánkban példaként szolgál a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, illetve az Óbudai Egyetem, ahol kísérletek történtek az üzleti hírszerzés oktatására. A Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Mérnök Továbbképző Intézetében tanfolyam jelleggel, 120 órában oktattak üzleti hírszerzést vállalati menedzserek részére azzal a céllal, hogy a résztvevők megismerjék az üzleti hírszerzés lényegét. Ehhez jegyzetet is készítettek, ami alapvetően amerikai tananyagon alapul. Ismereteim szerint ez az oktatás jelenleg nem folyik. Az Óbudai Egyetem is tervezte egy üzleti hírszerzési kurzus beindítását, de végül ez a gyakorlatban nem valósult meg.

A hazai civil felsőoktatási intézmények közül a legnagyobb sikert a nemzetbiztonsági képzés területén a Zsigmond Király Főiskola érte el, ahol egy folyamat eredményeként a 2010-11-es oktatási évben beindult és azóta is sikerrel folyik a nemzetközi tanulmányok szakirányon belül a nemzetbiztonsági specializáció, amelynek nem célja a nemzetbiztonsági szolgálatok utánpótlásához történő hozzájárulás, hanem az elemző-értékelő gondolkodás elterjesztése a civil szférában. Nem titkolt cél az is, hogy a kikerülő hallgatók legyenek képesek hírszerzési igények megfogalmazására a

szolgálatok irányába, amennyiben ilyen területen dolgoznak a közigazgatási szférában. A specializáció beindításával a főiskola vezetését az is motiválta, hogy a civil szférában a nemzetbiztonság kérdése – szándékos, vagy nem szándékos kommunikációs tevékenység következtében – a magyar közvéleményben a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetének, tevékenységének, állományának, költségvetésének boncolgatásává, megkérdőjelezésévé redukálódott, elveszítve annak jelentőségét, hogy valójában az értékek és a biztonság védelme területén milyen szerepe lehet a nemzetbiztonsági szolgálatoknak.

Az oktatás előzményeihez tartozik, hogy a Zsigmond Király Főiskola Nemzetközi és Politikai Tanulmányok Intézete a Főiskolával együttműködő Geopolitikai Tanács Közhasznú Alapítvánnyal együtt 2008. második felében egy négy rendezvényből álló – Nemzetbiztonsági Klub nevet viselő – sorozat megszervezését határozta el annak érdekében, hogy a magyar felsőoktatásban érzékelhető jelentős érdeklődést is kihasználva, a hallgatók bevonásával, értelmezze a nemzetbiztonság kérdéseit. A nagysikerű rendezvénysorozat széles körben került meghirdetésre, ennek megfelelően a főiskola hallgatói mellett a résztvevők soraiban megjelentek a közélet különböző területeinek szereplői, politikusok, a kormányzati, valamint a magánszféra képviselői, újságírók, kutatók és egyéb szakemberek. A nyílt, aktív vitákkal, véleménynyilvánítással jellemezhető rendezvényeken négy – az alapokat érintő – kérdés csoport került megvitatásra, így például a nemzetbiztonság fogalmi értelmezése, a nemzetbiztonságért felelősséggel bírók körének megvitatása, a szakmai szervezetek tevékenységének bemutatása, a „civil ellenőrzés”, politikai szintű irányítás kérdése, a jelenlegi helyzet értékelése, illetve a nemzetközi integrációkban betöltendő szerep. Egy másik rendezvényen a nemzet biztonsága garantálásában résztvevő szervezetek, intézmények feladatai, tevékenységük irányítása, koordinálása, felügyelete kérdéskör került megvitatásra, hangsúlyozva, hogy a nemzetbiztonság össznemzeti kérdés. A harmadik rendezvény a nemzetbiztonság gazdasági dimenzióival foglalkozott, áttekintést adott a világ pénzügyi és gazdasági folyamatairól, a világ esetleges geopolitikai átrendeződéséről és hogy ez mennyire aktuális ma, ezt világosan bizonyítják napjaink globális trendjei, az újabb biztonságpolitikai, nemzetbiztonsági kihívások megjelenése. Külön rendezvény foglalkozott a nemzetbiztonság és a társadalom viszonyával, kiemelve, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok csak megfelelő társadalmi támogatottsággal képesek rendeltetésüknek megfelelni, illetve mekkora felelőssége van a médiának a társadalmi vélemény formálásában. Ezek a gondolatok és természetesen a hallgatói érdeklődés vezetett el ahhoz a döntéshez, hogy a főiskola vezetése elindította a nemzetbiztonsági specializációs képzést.

A szakirányú képzés célja olyan szakemberek biztosítása, akik a megszerzett ismeretek birtokában képesek a biztonságpolitikai/nemzetbiztonsági tevékenység központi elemét képező információ elemző-értékelő munkára mind a polgári közigazgatásban, mind a politikai, gazdasági, társadalmi, biztonsági, katonai döntéshozatalban résztvevő intézményeknél, szervezeteknél. A képzés során megszerzett ismeretek révén a hallgatók képesek lesznek az aktuális - hazai és nemzetközi – társadalmi, gazdasági, biztonságpolitikai folyamatok nemzetbiztonságot érintő összefüggéseinek, hatásainak értékelésére, azok kifejtésére, megjelenítésére.

A képzésben részt vevők az alábbi ismereteket szerzik meg:

1. Alapvető nemzeti és nemzetközi politikai, gazdasági és jogi ismeretek;
2. A nemzetközi biztonságpolitikai helyzet alakulása;
3. A nemzetbiztonság, a nemzeti értékek és érdekek megfelelő értelmezése;
4. A nemzetbiztonságot érintő stratégiák, koncepciók, elméletek alkalmazása;
5. A nemzeti stratégiák, értékek, érdekek és célok ismerete;
6. A társadalom, állam döntéshozatali rendszerének megismerése;
7. Az információ döntéshozatali rendszerben betöltött jelentősége;
8. Az információ elemzés-értékelés, tájékoztatás rendszere;
9. A nemzetbiztonsági tevékenység specialitásai ismerete.

Mindezen ismeretek birtokában cél, hogy a hallgatók képesek legyenek:

1. A nemzetközi politikai, gazdasági és jogi ismeretek birtokában a nemzetközi biztonságpolitikai helyzet értékelésére;
2. a nemzetbiztonság, a nemzeti értékek és érdekek megfelelő értelmezésére és képviseletére;
3. nemzetbiztonságot érintő stratégiák, koncepciók, elméletek alkalmazására, az adott munkaterületre vonatkozóan azok adaptálására;
4. a polgári közigazgatásban (minisztériumok, kormányzati szervek, állami intézmények, önkormányzatok) a nemzetbiztonsággal összefüggő feladatok ellátására;
5. a törvényhozói szférában tanácsadói, szakértői feladatok ellátására;
6. gazdasági társaságoknál és a vállalkozói szektorban a nemzetbiztonsággal összefüggő feladatok ellátására;
7. a külkapcsolatokat irányító intézményeknél, szakmai és tudományos területen elemző-értékelő munka végzésére;

8. nemzetközi szervezetekben képviseleti munka ellátására.

Megjegyzendő, hogy a specializációs képzés szorosan kapcsolódik a nemzetközi tanulmányok szakhoz, annak tantárgyaihoz. El kell mondani, hogy a specializáció népszerű mind a nappali, mind a levelező hallgatók között. A főiskola vezetésének tervei között szerepel, hogy az eddigi tapasztalatok alapján a gazdasági szakirányhoz kötve a jövőben elindítja a gazdaságbiztonság és gazdasági hírszerzés specializációt is, amely iránt az eddigi felmérések és a nemzetközi gyakorlat alapján komoly érdeklődés tapasztalható.

Végül engedjék meg, hogy a Zsigmond Király Főiskolán folyó oktatást illetően köszönetet mondjak Dr. Szatmári Péter és Dr. Botz László tanár uraknak, akik információkkal segítettek a konferenciára történő felkészülésemet.